

Finanční úřady a náklady na jejich provoz

Lenka Říhová

Abstrakt

Finanční úřady mají jako první bod své působnosti v zákoně uvedenu činnost definovanou jako „výběr a správa daní“. Veřejné finance, neustále probíhající finanční vztahy mezi orgány a institucemi veřejné správy na straně jedné a ostatními subjekty na straně druhé, patří mezi silně diskutovaná témata tuzemskými i zahraničními autory, ovšem v současném stavu poznání chybí pohled na náklady na činnost finančních úřadů ve vztahu k obyvatelstvu staršímu 15 let. Příspěvek je proto zaměřen na analýzu nákladů na činnost finančních úřadů. Cílem článku je určit náklad finančních úřadů na jedince staršího 15 let a to v letech 2011 až 2017 v České republice.

Klíčová slova

Daně z příjmů, finanční úřad, inkaso daně, náklady

Klasifikace JEL

G 28, H 6, H 26

Úvod

Veřejné finance lze vymezit jako finanční vztahy, které zahrnují veřejné zabezpečení statků, profinancování transferů či stimulaci ekonomických subjektů k určitému chování (Hamerníková, Maaytová a kol, 2007). K tomu, aby výše uvedené finanční vztahy byly realizovány, je nutné zajistit dostatečné množství příjmů k profinancování všech potřebných veřejných výdajů. Jak je patrné z dat Ministerstva financí České republiky (tabulka č. 1 níže), příjmy z daní tvoří dlouhodobě přibližně 50 % těchto příjmů. Dalšími příjmy poté jsou příjmy z pojistného zabezpečení a ostatní příjmy.

Tabulka č. 1: Struktura příjmů státního rozpočtu v roce 2017 v %

Druh příjmu	Druh příjmu	Podíl na celkovém příjmu státního rozpočtu
Příjmy daňové	DPH	20,7 %
	Spotřební daně	11,9 %
	Daň z příjmu fyzických osob	9,6 %
	Daň z příjmu právnických osob	9,1 %
Nedaňové příjmy		1,3 %
Povinné pojistné na sociálním zabezpečení		35,8 %
Ostatní příjmy		1,9 %
Transfery a kapitálové příjmy		9,6 %

Zdroj: MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Státní rozpočet v kostce 2017*. [online]. 2017

[cit. 7. 4. 2018]. Dostupné také z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/prognozy/statni-rozpocet>

Dle zákona č. 456/2011 náleží problematika správy a výběru daní v České republice jednotlivým finančním úřadům. Výdaje na činnost finančních úřadů jsou proto z pohledu státu klíčové. Současně probíhá snaha o omezení růstu veřejných výdajů, které je možné minimalizovat především na základě analýzy jejich skladby (Hamerníková, Maaytová a kol, 2007).

Cílem příspěvku je určení ročních nákladů finančních úřadů na jednoho jedince staršího 15 let¹ v České republice v letech 2011 až 2017.

Zvýšením efektivity, respektive analýzou a návrhy snížení administrativních nákladů státu a výběr daní, se zabývá celá řada autorů. Splynutím výběru a vymáhání sociálního pojistného a daně z příjmů fyzických osob, a to v různé míře a kvalitě tak, aby došlo ke zvýšení efektivity výběru a poklesu celkových administrativních nákladů jak na straně státu, tak i vyvolaných nákladů na straně podnikatelské sféry i obyvatelstva, se zabýval například

¹ Věková hranice jedince od 15 let byla vybrána s ohledem na skutečnost, že do kontaktu s finančními úřady se jedinec dostává v případě počátku pracovní aktivity na trhu práce (nejdříve od 15 let), přičemž horní hranici věku jedince není relevantní omezovat. I po opuštění trhu práce jedinci dále přicházejí do styku s finančními úřady například v případě plateb daně z nemovitosti, či daně z příjmů (přičemž příjem nemusí být příjmem pramenícím z trhu práce) apod.

kolektiv autorů Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí, v.v.i. (Vlach a kol., 2008). Diskuze nad náklady výběru daní přesahuje hranice tuzemska a je předmětem diskuzí i odborné zahraniční veřejnosti. Příkladem může být studie z Rumunska, kde je ovšem analyzován vztah vývoje nákladů na výběr daní a vstup do Evropské unie (Lazar, 2017). Na základě provedené literární rešerše lze konstatovat, že přestože je problematice daní a nákladů na inkaso daní věnována celá řada studií, chybí bližší pohled na stanovení nákladů finančních řadů na jednoho jedince.

1 Finanční úřady a jejich činnost

Jednotlivé finanční úřady, které jsou v České republice zastoupeny ve všech krajích, mají jako první bod své působnosti v zákoně uvedenu činnost s názvem Výběr a správa daní (Zákon č. 456/2011 Sb., o Finanční správě České republiky). Všechny finanční úřady jsou podřízeny Generálnímu finančnímu ředitelství a jsou financovány ze státního rozpočtu, pracovníci finančních úřadů jsou státní zaměstnanci a výdaj na jejich ohodnocení je výdajem státního rozpočtu.

S chodem Generálního finančního ředitelství, a tím i chodem jednotlivých finančních úřadů, jsou spojeny neodmyslitelné výdaje:

- 1) běžné, jako jsou platy zaměstnanců, neinvestiční nákupy apod.,
- 2) kapitálové v podobě investičních nákupů, které zahrnují výpočetní techniku, budovy apod.

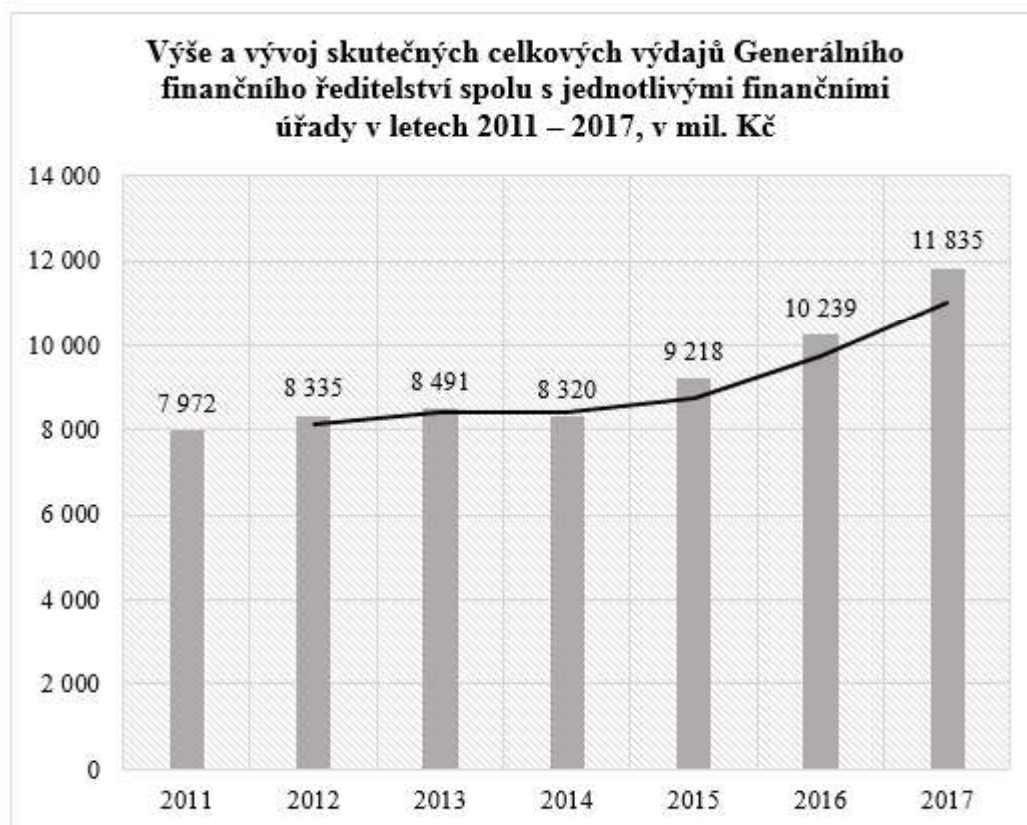
Pro správné vymezení finančních úřadů, je nutné uvést, které jednotlivé daně finanční úřady řeší, jedná se o: daň z přidané hodnoty, daň z příjmů, silniční daň, daň z nemovitých věcí, daň z nabytí nemovitých věcí, daň dědická, darovací a z převodu nemovitostí, spotřební daně, daň z hazardních her a ekologické daně. Přičemž je nutné upozornit, že na inkasu vybraných daní (například daní ekologických či spotřebních) se podílejí i další instituce, nejen finanční úřady.

2 Určení výdajů na činnost finančních úřadů na jedince staršího 15 let

Informace o alokovaných výdajích státního rozpočtu jsou Ministerstvem financí České republiky poskytovány skrze specializovaný informační portál, který umožňuje volný přístup k rozpočtovým a účetním informacím ze všech úrovní státní správy a samosprávy. Tato aplikace vznikla až k 1. 1. 2011, z toho důvodu je sledováno období od roku 2011.

Výše a vývoj celkových výdajů Generálního finančního ředitelství spolu s jednotlivými finančními úřady v letech 2011 až 2017 jsou zobrazeny v grafu níže.

Obrázek č. 1: Výše a vývoj skutečných celkových výdajů Generálního finančního ředitelství spolu s jednotlivými finančními úřady v letech 2011–2017, v mil. Kč

Zdroj: MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Státní rozpočet* [online] [cit. 2017-05-04]. Dostupné také z: <http://monitor.statnipokladna.cz/2015/statni-rozpocet/oss-sf/72080043#tab-incomes-budget-items>

Evidence výdajů ze státního rozpočtu ovšem není členěna tak podrobně, aby bylo možné výdaje finančních úřadů na výběr daní z příjmů či dalších daní jednoduše vyčlenit.

Z tohoto důvodu jsou výdaje finančních úřadů na jedince vypočítány podílem obyvatelstva ve věku 15 let a výší na celkových skutečných výdajích Generálního finančního ředitelství spolu s jednotlivými úřady. Vzorec pro výpočet lze vymezit pomocí rovnice a to následovně:

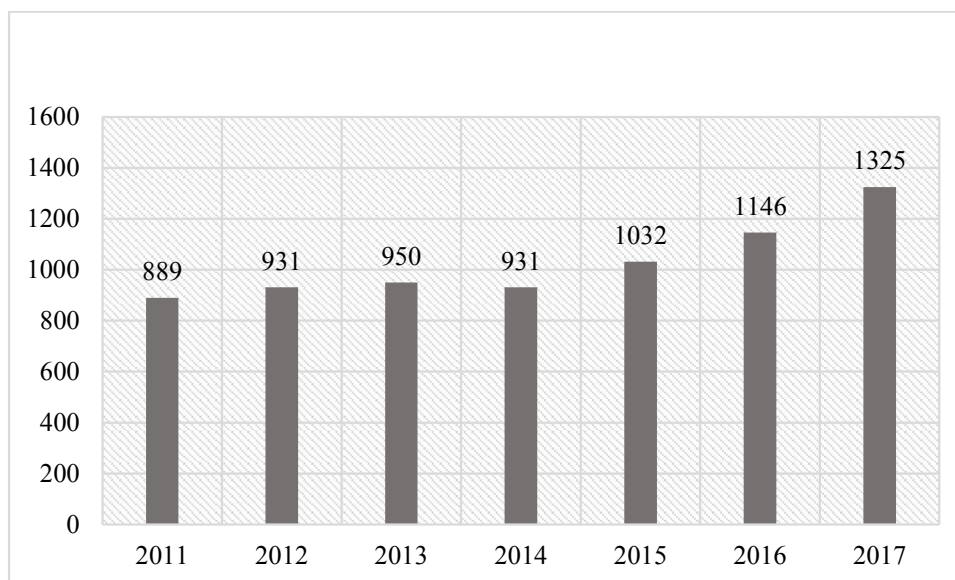
$$T_{\text{expen}} = T_{\text{expen Tax Office}} / \text{Population}$$

$$T_{\text{expen}} = \text{Celkové výdaje finančních úřadů na jedince}$$

$T_{\text{expen Tax Office}}$ = Celkové výdaje na finanční úřady

Population = obyvatelstvo starší 15 let

Obrázek č. 2: Roční náklady finančních úřadů na jednoho jedince staršího 15 let v letech 2011 až 2017² v Kč

Zdroj: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Česká republika od roku 1989 v číslech – 2016*. [online] 2017. [cit. 2018-04-04]. Dostupné také z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-od-roku-1989-v-cislech-w0i9dxmghn>; vlastní výpočet a vlastní grafické zpracování

Jak je patrné z výsledků analýzy ročních nákladů finančních úřadů na jedince v letech 2011 až 2017, výdaje na činnost finančních úřadů ve sledovaných letech rostou. Zatímco v roce 2011 činily náklady finančních úřadů jedince 889,- Kč, v roce 2017 již roční náklady činily 1.325,-Kč. Mezi lety 2011 a 2017 tak došlo k nárůstu nákladů na jednoho jedince o téměř 75 %. Jedná se o dramatický růst, který ovšem není doprovázen stejným trendem vývoje objemu inkasovaných daní (Finanční správa, 2018).

² K datu finalizace příspěvku, tedy k 7. 4. 2018 nebyly Českým statistickým úřadem zveřejněny údaje o počtu obyvatelstva 15 let a výše v České republice za rok 2017. Český statistický úřad zveřejňuje tyto údaje k 6 či 7 měsíci daného roku. K výpočtu ročních nákladů na jedince byl proto převzat počet obyvatel 15 let a výše z roku 2016. Vzhledem k trendu vývoje počtu obyvatel ve věkové hranici 15 let a výše lze totiž překládat, že počet těchto osob v letech 2016 a 2017 bude obdobný. V ekonomice nedošlo k žádné skutečnosti, která by počet obyvatel zásadním způsobem vychýlila ze současného trendu.

Závěr

Přestože ekonomická teorie nenabízí jednoznačný názor na požadavek vyrovnaného rozpočtu, ve společnosti převládá názor, že vysoké rozpočtové deficity značně omezují možnost efektivního využití fiskální politiky v období ekonomické stagnace či poklesu. I to je jeden z důvodů, proč vzniká čím dál tím větší důraz na dlouhodobou udržitelnost veřejných financí. Přibližně 50 % příjmů veřejného rozpočtu tvoří inkaso daní, které vykonávají jednotlivé finanční úřady.

Cílem příspěvku bylo určení ročních nákladů finančních úřadů na jednoho jedince staršího 15 let v České republice v letech 2011 až 2017. K výpočtu byly použity data Finanční správy, Českého statistického úřadu a data Ministerstva financí České republiky.

Provedené výpočty ve sledovaných letech 2011 až 2017 poukázaly na značné tempo růstu nákladů finančních úřadů na jedince staršího 15 let. Zatímco v roce 2011 tvořily náklady na jednoho jedince 889,- Kč, v roce 2017 již roční náklady činily 1.325,- Kč. Mezi lety 2011 a 2017 tak došlo k nárůstu nákladů na jednoho jedince o téměř 75 %. Jedná se o dramatický růst, který ovšem není doprovázen stejným trendem vývoje objemu inkasovaných daní. Veřejné výdaje sice obecně v čase neustále rostou, otázkou ovšem zůstává, zda toto tempo není příliš rychlé.

Výsledky analýzy tak upozorňují, že cílem vlády ve vztahu k sestavování státního rozpočtu a hospodaření obecně, by měla být nejen snaha o minimalizaci deficitu, ale především snaha o maximální efektivnost výdajů vynaložených na jednotlivé instituce.

Literatura

- [1] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Česká republika od roku 1989 v číslech – 2016. [online] 2017. [cit. 2018-04-04]. Dostupné také z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-od-roku-1989-v-cislech-w0i9dxmghn>
- [2] FINANČNÍ SPRÁVA. Daně. [online] 2018 [cit. 5. 4. 2018]. Dostupné také z: <http://www.financnisprava.cz/cs/dane/dane>
- [3] HAMERNÍKOVÁ, B., MAAJTOVÁ, A. a kol. Veřejné finance. Praha: ASPI, 2007. 364 s.
- [4] LAZAR, S. Tax Collection Costs in Romania. Ovidius University Annals, Economic Sciences Series, Ovidius University of Constantza, Faculty of Economic Sciences, vol. 0(1), pages 518–523, June.
- [5] MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. Státní rozpočet v kostce 2017. [online]. 2017 [cit. 7. 4. 2018]. Dostupné také z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/prognozy/statni-rozpocet>

- [6] MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. Státní rozpočet [online] [cit. 2017-05-04]. Dostupné také z: <http://monitor.statnipokladna.cz/2015/statni-rozpocet/oss-sf/72080043#tab-incomes-budget-items>
- [7] VLACH A KOL. Možnosti sloučení výběru a vymáhání pojistného na sociální zabezpečení s výběrem a vymáháním daně z příjmu fyzických osob a s výběrem a vymáháním pojistného na všeobecné zdravotní pojištění. Praha: VÚPSV, v.v.i., 2008. 80 s. ISBN 978-80-87007-97-6.
- [8] Zákon č. 456/2011 Sb., o Finanční správě České republiky.

Kontakt

Ing. Lenka Říhová
Vysoká škola finanční a správní, a.s. a Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.i.
Estonská 500
101 00 Praha 10
Česká republika
lenka.rihova01@gmail.com